

was (de meeste medici achtten een enkele blik in het dossier voldoende), naar de *Tötungsanstalten* overgebracht waar van de herfst van '39 af ca. tachtigduizend patiënten uit Duitse krankzinnigengestichten door vergassing om het leven gebracht waren. Geschat wordt dat de actie 14 f 13 in totaal omstreeks tienduizend slachtoffers gevergd heeft, bijna zes-en-twintig-honderd alleen al uit Dachau. Zij werd, schijnt het (veel stukken zijn verloren gegaan), in april '43 afgebroken.<sup>1</sup>

Tienduizend slachtoffers – het is geen gering aantal, maar zij vormen toch slechts een fractie van diegenen die in de periode waarin de actie 14 f 13 uitgevoerd werd, in de concentratiekampen om het leven kwamen. Wel ontbreken alle cijfers voor het jaar '41, maar over grote delen van '42 en '43 zijn wij enigermate ingelicht. Om te beginnen vermeldt een rondschriften van de *Inspekteur der Konzentrationslager*, Glücks, aan de *Lagerärzte* d.d. 28 december '42<sup>2</sup> dat in de zes maanden juni t.e.m. november '42 109 861 gevangenen voor het eerst in de registratie der verschillende kampen opgenomen en 26 919 ingeschreven waren als komende uit andere kampen. Dit geeft een totaal van 136 780 gevangenen die in de verschillende kampen waren geregistreerd als 'binnengekomen' ('*Zugänge*'). Daartegenover stonden in dezelfde periode als '*Abgänge*': 4 711 gevangenen ontslagen, 27 846 naar andere kampen overgebracht<sup>3</sup>, 9 267 geëxecuteerd en 70 610 gestorven door andere oorzaken. Nemen wij nu aan dat er in totaal per 1 juni '42 in alle kampen bijeen ca. 90 000 gevangenen waren (wij weten met redelijke zekerheid dat de gemiddelde kampsterkte in juli '42 98 000 was) en tellen wij bij die ca. 90 000 de 109 861 'nieuwe' *Zugänge* op, dan blijkt dat van ca. 200 000 gevangenen in zes maanden tijd, afgezien nog van de geëxecuteerden, 35% (70 610), meer dan een derde dus, stierf. Wij zijn intussen van het cijfer 70 610 niet zeker, want een overzicht, gevoegd bij een brief van Pohl aan Himmler d.d. 30 september '43<sup>4</sup>, geeft voor de maanden juli t.e.m. november '42 48 703 '*Todesfälle*' en het is niet waarschijnlijk dat er in juni '42 zoveel '*Todesfälle*' zijn geweest dat wij voor de periode juni t.e.m. november '42 op een totaal van 70 610 kunnen komen. Nemen wij voor

<sup>1</sup> Nadien werden in een van die *Tötungsanstalten* in de laatste acht maanden van '44 toch weer ruim drieduizend gevangenen uit Mauthausen vergast. <sup>2</sup> O.m. afgedrukt in B. Kautsky: *Teufel und Verdammte. Erfahrungen und Erkenntnisse aus sieben Jahren in deutschen Konzentrationslagern* (1946), p. 317-18. <sup>3</sup> Het verschil tussen de twee cijfers 27 846 (geregistreerd als naar andere kampen overgebracht) en 26 919 (geregistreerd als binnenkomenden uit andere kampen) moet aldus verklaard worden dat tijdens de transporten 927 gevangenen bezweken. <sup>4</sup> Neur. doc. PS-1469.